

VPLYV MAĎARČINY NA JAZYK ČAJKOVSKÝCH ZÁPISNÍC Z ROKOV 1644—1768*

ŠTEFAN KRIŠTOF

1. Hoci slovenský spisovný jazyk je pomerne mladý, pretože ho Ľudovít Štúr uzákonil so svojimi spolupracovníkmi až v roku 1843 a spisovným jazykom Slovákov v 15.—19. storočí bola čeština, sústavným výskumom zisťujeme, že slovenčina aj v tomto období mala bohaté štylistické rozvrstvenie a že v určitých oblastiach vyvinuli sa tieto štýly natoľko, že sa líšili od hovorovej reči ľudu a niektoré prebrali funkciu spisovného jazyka v tej-ktorej zemepisnej oblasti, ktorým sa písali v mestách i dedinách rozličné písomné záznamy. Štýl, ktorý sa v určitej oblasti takto vytvoril, je preto vlastným, domácim kultúrnym štýlom a v určitej zemepisnej oblasti plnil funkciu spisovného jazyka. Presvedčujú nás o tom rozličné zachované písomnosti, o ktorých existencisme v minulosti nemali vedomosti. Spomíname tieto skutočnosti preto, lebo sa budeme vo svojej štúdiu zaoberať jednou takouto pamiatkou — Čajkovskými zápisnicami z rokov 1644—1768 — najmä čo sa týka vplyvu maďarského jazyka na ich lexiku a osobné názvy.

Obec Čajkov je stará slovenská obec, ktorá sa spomína už v 12. storočí. V monografii o uhorských stoliciah na str. 24/25 spomína ako „a lévai járásban fekvő tót kisközség, 964 róm. katolikus lakóssal”. Pisatelia ďalej uvádzajú, že sa obec spomína aj v zakladacej listine svätobeňadického opátstva v roku 1075 pod menom Csej. Obyvateľstvo Čajkova sa v minulosti zaoberalo poľnohospodárstvom, ale dnes sa okrem poľnohospodárstva zamestnáva aj v novovybudovanom priemysle v blízkych Tlmačoch.

Obec Čajkov leží na juhovýchod od tzv. Slovenskej brány pri Kazárovciah, kde sa Hron prediera z úzkeho horského údolia na južnoslovenskú rovinu, v priestore Hron — Perc — Podlužanka — hradská Levice — Podlužany — Tekovská Nová Ves — smerom na Pukanec. Obce, ktoré ležia v tomto priestore, a to: Tlmače, V. Kozmáľovce, Starý Tekov, Hronské Kosihy, Hronské Klačany, Rybník, Čajkov, Podlužany, Nová Dedina (= Tekovská Nová Ves a Opatová), Gondovo (Šalmoš) tvoria skupinu s osobitným podrečím, ktoré sa pričleňuje k zvolenským nárečiam (E. Pauliny, Niekoľko izogloss z Tekova, Carpatica I, 2/A — duchovéda, str. 303, Praha 1939).

Južne od týchto obcí ležia už obce, v ktorých bývajú obyvatelia maďarskej národnosti. Spomínam tieto skutočnosti preto, lebo pri ďalšom skúmaní vzájomných slovensko—maďarských vplyvov v Čajkovských zápisniciach, nám mnohé problémy osvetlia.

* A nyitrai (Csehszlovákia) Pedagógiai Fakultás és Főiskolánk között fennálló együttműködési megállapodás alapján Közleményeink részére küldött dolgozat.

Forma zápisníc. Zápisnice, ktoré písali školení pisári alebo občania (funkcionári obce — rychtár, boženíci), sa spomínajú ako „nassa kniha, knyha nassa, do knihy nasseg, do knihy Nasseg dedinskog, protocolum/Protocolum, obecsna kniha” a pod. Majú formát A/8. Je to obyčajný zošit bez obalu, tvrdých dosák, ako hovoria v Čajkove „bes koperdúl”, ktorého predná i zadná časť chýba. Vpredu chýba viac listov, takže možno predpokladať, že začiatok zápisníc bol o niekoľko desaťročí skôr, ako ukazuje dátum prvej zápisnice. Tento náš predpoklad potvrdzuje aj číslovanie strán, pretože na druhej strane zachovaného zošita vľavo hore je číslo 143. Podľa ďalších čísiel pozorujeme, že značí číslo strany. Hárky zošita sú listové, z handrového papiera a sú zošité na tri povrazy a päť dierok lanovým povrazom. Jeden hárak má 16 strán o rozmeroch 14×19 cm.

Písmo zápisníc. Zápisnice písali viacerí autori (pisári). Pisári boli „rechtori” a prostí občania alebo funkcionári obce, ktorí ovládali písmo. Písmo zápisníc je na mnohých miestach vyblednuté a nečitateľné. Nečitateľnosť zápisníc sa na mnohých miestach zvyšuje tým, že sú písané na oboch stranách listov, atrament sa vpijal do papiera a spôsobuje nečitateľnosť. Atrament zápisníc je rozličnej farby. Niektoré zápisnice sú písané čiernym atramentom, ktorý ani dodnes nevybledol a sú dobre čitateľné. Iné sú napísané atramentom, ktorý má hrdzavú farbu, vybledol a v niektorých prípadoch je celkom neviditeľný. V zápisniciach sú často poprečiarkované slová, vety, chýbajú interpunkčné znamienka a pod. Pisári písali zápisnice najprv švabachom a neskoršie latinkou. Jedna fonéma sa v zápisniciach zapisuje rozlične. Raz grafémou zo švabachu, inokedy z latinky. Aj v tom istom slove alebo v zápisnici z toho istého roku, prípadne vo viacerých zápisniciach v tom istom roku sa tie isté fonémy zaznamenávajú rozličnými grafémami.

Obsah zápisníc. Obsahom zápisníc, ktoré sú vlastne pozemkovou knihou, „Grunbuchom” ako volajú pozemkovú knihu v Čajkove, je zachytenie kúpy, čary, dedičstva, daru ako aj platby pri kúpe, oldomášu a pod.

Pozrime sa však bližšie, čo píše autori zápisníc. V zápisnici z roku 1678 čítame: „My Rychtar, My a wssezek Pocztywy urad Nasseg pocztyweg Osady Czaykova naznamost uwozugeme wssezekym, kterym swedczy... Obywatele Pocztyweg Osady Kosych gmenem Sstew'ar Mateg zprylezitosti swogeg od Obywatele Nasseg Pocztyweg Osady Czaykowa; gmenem Boldiss Ssteuka kupil gest...”. Ďalej v zápisniciach čítame: „...kupil gest geden yrek wynyčzny” — 1680, „Stala sa Poprawa...”, „Hrasko Janko kupil sobe geden Dom...” — 1686, „Stala sa čzara wyničzna” — 1690, „...nass Spolu Obiwatel kupil Yrečite...” — 1723, „...že se stala csara...” — 1706 atď.

Autori menia síce úvodnú formulu alebo záver zápisníc, ale obsah zostáva v podstate rovnaký a vždy zaznamenáva už spomínané mejetkovoprávne prevody v chotári obce Čajkova.

Uvedené sme pokladali za potrebné zdôrazniť preto, lebo celkový obsah zápisníc určuje do istej miery aj okruh možnosti pôsobenia maďarského jazyka a uplatnenie jeho prvkov v Čajkovských zápisniciach. Vplyv maďarčiny sa čiastočne prejavuje v grafike, v slovnej zásobe, ale predovšetkým v osobných názvoch, ktoré sú v zápisniciach najpočetnejšie. Vplyv na osobné názvy sa v tejto oblasti udržuje dodnes a mnohé rodné (krstné) mená sú prevzaté a len čiastočne pozmenené maďarské mená, ktorých pôvod je v kresťanských osobných menách. Vplyv maďarčiny na osobné názvy bol v tejto oblasti zaiste staršieho

dáta. Usudzujeme tak preto, že sa prejavuje hlavne pri rodných menách, t. j. možno ho odvodzovať z doby, keď bola všeobecná „jednomennosť“ osôb. Priezviská (rodové mená), ktoré označujú pokrvné príbuzenstvo a ktoré boli dôležitým činiteľom súvisiacim s majetkoprávnymi pomermi, sú v prevažnej miere slovenské. Spôsob ich zapisovania však v mnohých prípadoch ukazuje (zapisujú sa ako v maďarčine, t. j. najprv priezvisko a potom rodné[krstné]-meno), že aj tu sa mohol uplatniť vplyv maďarčiny. Poznamenávame však, že tieto zápisy ukazujú na skutočnosť, že dvojčlenné osobné názvy, spôsob ich zapisovania nebol v Čilejkárskej oblasti ustálený a že vývin dvojčlenej mennej sústavy trval dlhšiu dobu. Nakoľko je však tento problém celkom osobitný, nebudeme ho na tomto mieste rozvádzať. Podotýkame, že niektoré problémy sme sa pokúsili riešiť v príspevkoch Sborníka I a II PI v Nitre (1961 a 1962).

2. Ako vieme, nárečia maďarského jazyka zasahujú na južnom Slovensku do všetkých troch slovenských nárečových oblastí, a to do a) západoslovenskej v bývalej stolici Bratislavskej a Nitrianskej, b) stredoslovenskej v bývalej stolici Tekovskej, Hontianskej, Novohradskej a Gemerskej, c) východoslovenskej v bývalej stolici Abaujskej a Zemplínskej. Od Bratislavy až po Košice a ďalej smerom na juhovýchod sa tiahne pomerne široký pás nárečí, v ktorom sa slovenské nárečia (a podrečia) miešajú s nárečiami maďarského jazyka. Mnohé obce v tomto páse boli v minulosti a a sú ešte aj dnes obývané obyvateľstvom oboch národností. Táto skutočnosť zanechala stopy v reči slovenského i maďarského ľudu a odráža sa aj v rozličných písomných pamiatkach z tohto územia. Ďalej zdôrazňujeme, že tento vzájomný vplyv slovenského a maďarského jazyka trvá aj dnes. Nás však nateraz zaujíma vplyv maďarského jazyka na slovenčinu, najmä skutočnosť, ako a v čom možno tento vplyv pozorovať v Čajkovských zápisniciach. Pri skúmaní tohto problému nesmieme zabúdať na skutočnosť, že ide o vplyv nárečí nepríbuzných jazykov a že sa tieto vplyvy prejavujú na etnickom rozhraní. Ďalej si treba uvedomiť skutočnosť, že každé zo spomínaných nárečí, či už slovenských alebo maďarských je súčasťou svojho vlastného národného jazyka a že okrem svojich nárečových zvláštností celej nárečovej oblasti, má osobitné zvláštnosti miestnych nárečí, ale aj fonetické, lexikálne a gramatické zvláštnosti, ktoré sú zhodné s vlastnosťami celonárodných jazykov [2].

Vplyv maďarského nárečia v spomínanej oblasti sa prejavuje vo všetkých plánoch jazyka. Nás však nateraz zaujímajú dôsledky tohto vplyvu, ako sa ony javia v Čajkovských zápisniciach.

Vplyv maďarčiny v Čajkovských zápisniciach pozorujeme predovšetkým v ortografii, ktorá tesne súvisí so zvukovým plánom. Ak si všimame zápisy, pozorujeme, že pri zapisovaní slovenských mäkkých predopodnebných konsonantov t, d, ň, l sa mäkkosť spravidla označuje zhodne s maďarskou ortografiou, t. j. pomocou „y“, takže v zápisniciach nachádzame zápisy: Gyura (Dura) — 1644, Gyebercza, Gyula (Deberča, Dura) — 1680, Mihálya (Miháľa) — 1686, Mattyeg (Matej) — 1698, Benyowic (Beňovic) — 1688, Dyalssu (ďalšu/-iu), Szatyoweg (zaťovej) — 1739, Palya (Paľa) — 1763 atď. Podobné zápisy nachádzame takmer v každej zápisnici.

Vplyv maďarčiny sa prejavuje aj v zápisoch „Czirkewny služebník“ — 1708, „Haynik Lawryncza“ — 1644, „Gyura Maczaka“ — 1644, „wynyczu“ — 1644, „we winyczach“ — 1686, „dediczum“ — 1687, „Czaikowskim“ —

1687, „Csajkowa” – 1706, „do knihy Obecnesg” – 1720 atď. oproti zápisom, v ktorých sa už používa mäkkčén, napr.: „dedičzne” – 1687, „pol čtwtvrta” – 1688, „statčznich” – 1690, „Irecžnemu” – 1695, „ponewacz” – 1708, „na ten čas” – 1729 atď. Na rozdiel od uvedených zápisov sa v Čajkovských zápisniciach vyskytujú aj zápisy, v ktorých sa mäkkčén používa náležite na označenie mäkkých spoluhlások, napr.: „že” – 1690, „tež” – 1690, „kužywany” – 1695, „gakožto” – 1707, „važneho” – 1720, „Janom Drapčatom” – 1727, „Na Močarnom” – 1727 atď., prípadne, kde sa namiesto zložiek (ktoré sú bežné v maďarskej ortografii) používa náležite písmeno slovenskej, i dnes platnej grafiky, napr.: „Czycer Adam” – 1680, „céru” (podľa nárečia) – 1686, „Joan: Cicer” – 1688, „uznawagyce” – 1719, „Mincj Cremnickeg” – 1745 ap. Že sa vplyv maďarskej grafiky v horeuvedených zápisoch uplatňoval, možno doložiť príkladmi z maďarskej lexiky. Prevzaté slová sa totiž zapisujú tak ako je to bežné v maďarčine, napr.: István (bez dlžňa, pretože sa v ČZ dlžka označuje len ojedinele), Mihál (Michal), Nagyhögyi a pod. V slovenských slovách sa naproti tomu spoluhláska š zapisuje vždy ako ss. Je síce pravda, že ortografia Čajkovských zápisníc je neustálená a že preto pri hodnotení niektorých javov treba postupovať opatrne, ale aj tak sa nazdávame, že v spomínaných zápisoch je vplyv maďarskej ortografie viditeľný.

Vplyv maďarčiny sa ďalej v Čajkovských zápisniciach prejavuje v lexike. Mnohé slová, často slová bežné vo všetkých slovenských nárečiach ako prevzaté z maďarčiny, sa užívajú celkom pravidelne. Na niektorých možno pozorovať, že sa hláskoslovne prispôsobili a že boli prevzaté už dávnejšie, niektoré (často tie isté) zachovávajú svoju pôvodnú hláskoslovnú (aj grafickú) podobu. Tak v zápisniciach nachádzame všeobecné i vlastné podstatné mená (szerszám, lószerszám = postroj, „Dwa kone ze wsseckim Szerszánom gednu Galowicku” – 1715, „saputy”, „Saputy Sarluskej” – 1731, „Myhalý/Mihalj, Istok, István, Szenesy, Szólösy, Bars/Barsyanskeg stoliczy, Holdos/Holdoss, irek/yrek/Yrek, yrecsite (z maď. örök), chotár (z maď. határ), aldomass/aldomas/oldomas (z maď. áldomás), illatowat (z maď. illetni), Comáromskyho (z maď. Komáromi), Ereke (z maď. örök), Tamass (Tomáš), csenger/Csengerka/Csengerkyňa (z maď. csenger = druh vína, po slovensky „vodnár”, t. j. víno z cukru, vody a vinných kvasníc), Erecsite, Irečsite” a pod.

Osobitnú pozornosť si však zasluhujú názvy osôb, na ktorých sa vplyv maďarského jazyka v Čajkovských zápisniciach najviac prejavuje. Osobné názvy v Čajkovských zápisniciach z hľadiska našej úvahy možno zatriediť do niekoľkých skupín.

V zápisniciach nachádzame osobné názvy jednočlenné i dvojčlenné: a) čisto slovenské („...od Anky...” [3]; „...y od Marinky...” – 1695/63; „...Yano Drapka...” – 1689/65; „...Tomaš Nichta...” – 1724/175; „...Drabka Jana...”, „...Hlauka Palka...”, „...Jana Burdy...”, „...Pavol Murani...”, „...Hlynycky Janko...” – 1699/173 atď.); b) čisto maďarské, ktoré mohli, ale nemuseli patriť osobám maďarskej národnosti („Sipeki Laslo...” – 1731/196; „...Andras Peteri...” – 1702/135; „Pétj Nagy Andrassa...” – 1690/53; „...Sipeki Imre...” – 1754/289; „...Nagyhögy...” – 1703/89 atď.); c) čisto nemecké, ktoré spravidla označujú obchodníkov, majiteľov pozemkov, t. j. bohaté osoby („...pan Messersmid...” – 1686/36; „...pan Roth...”, „...Roth/ka/...” – 1705/76 atď.); d) latinizujúce, ktoré by sme mohli počítať aj do ďalšej

skupiny (pozri bod e!), ale nakoľko sú časté, vyčleňujeme ich osobitne („... Michaële Masskalik Rectore Schole Csejkeöjensis...” — 1700/235; „... Thoma Nichta...” — 1723/169; „... Joannis Burda...” — 1723/169; „... Michalis Kukurda...” — 1723/169 atď.); e) zmiešané, ktorých rodné meno dvojčlenného osobného názvu je maďarské, latinské alebo nemecké a rodové meno (v užšom zmysle priezvisko) je slovenské, alebo aj opačne, prípadne slovotvorný základ je maďarský a slovotvorná prípona alebo pádová prípona je slovenská („... Andrissom Adamkynym...” — 1707/107; „... Benzcy Ondregom...” — 1699/7; „... Bugar Martin z Podlužian...” — 1720/157; „Csengerky Anky...” — 1688/9; „... Dobos Gyura...” — 1705/81; „... Holdoss Gyura...” — 1689/24; „... Iwaničž Mikloss...” — 1705/81; „Istoka Lawrinty...” — 1678/1; „... Šlaninka Andrissa...” — 1754/301; „... Uhnak Mihalya...” — 1644/0 atď.).

Ako vidieť z uvedených príkladov, nachádzame v Čajkovských zápisniciach mnohé osobné názvy, v ktorých sa prejavuje vplyv maďarčiny či už ide o osobné názvy — rodné mená, prípadne osobné názvy — rodové mená (v užšom zmysle priezviská).

Ďalej sa v zápisniciach vyskytujú tzv. hybridné názvy, za ktoré pokladáme všetky osobné názvy, ak je v rodnom alebo rodovom mene základ maďarský a prípona, slovotvorná (napr. — ka v názve Csenger-ka, -ow v rodnom mene Istvan-ow, -yanska v miestnom názve Barsyanska — w Stolici Barsyanskeg —, Szőlös-sky — obyvatele Szőlösskyho — atď.), prípadne tvarotvorná (napr. István — Istwan/-a, Imre — Imr/-a, Istók — Isstok/a, András — Andriss/om, Laci — Lacs-ov/om, László — Lasl-ov/-om, István — Isstwan-ow/-a, Miklós — Mikloss-om, Mihály — Myhal-owa (Myhal-owej), Mihaly-owi/Mihaly-a a pod.).

Podľa toho pozorujeme, že v Čajkovských zápisniciach sa vplyv maďarského jazyka uplatňuje pri tvorení slov, ale aj pri ohýbaní (skloňovaní) slov, t. j. v kmeňosloví i v tvarosloví. Je síce pravda, že v Čajkovských zápisniciach je veľký počet osobných názvov a že je veľmi ťažko zistiť presný počet týchto prípadov, ale odhadujeme ho na 20–25%.

Že vplyv maďarčiny bol v tejto oblasti intenzívny v čase písania Čajkovských zápisníc (17. a 18. storočie), pozorujeme aj z toho, že v Čajkove sa ešte i dnes nachádzajú pôvodom maďarské, ale hláskoslovne prispôsobené slová — názvy osôb, napr. v matrike narodených (Ištóková Anna, Ištóková Mária, Mihál Anton, Mihálcať Jozef, Virág Józef, Gerófy Mikuláš, Mihál Pavel, Mihál Józef). Podobný stav nachádzame aj v ľudových (nárečových) osobných názvoch, kde sa vplyv maďarčiny prejavuje aj v tzv. živých názvoch [4]. Ľudové názvy v Čajkove (osobné) majú spravidla tvar gen. pl. masc. pre osoby ženského i mužského pohlavia, napr.: Jano Máčajov, Tóno Chlebov — Antušov, Filo Komisárov — Petříkov, Mara Gajdošov — Baganov, Ana Valeníkov — Cibrov atď.)

Takto nachádzame v ľudovej reči osobné názvy: Paulína Ištókov — Dokošov, Mara Ištókov — Stuničkov, Ičo Ištókov — Stuničkov, Ičo Páleníkov — Miháľov, Jano Ištókov — Dokošov, Tóno Havranov — Eržinov, Jano Uhnákov — Forgáčov, Jano Havranov — Eržinov, Paľo Miháľov — Eržinov, Jošo Miháľov — Eržinov).

Z týchto prípadov možno usudzovať, že podobne ako v slovenčine (v slovenských osobných názvoch), kde sa staršie priezviská (rodové mená) za-

chovali ako živé názvy, v užšom zmysle prezývky, sa aj pri maďarských osobných uplatnil tento spôsob.

3. Ak teda zhrnieme výsledky nášho výskumu vplyvu maďarčiny v Čajkovských zápisniciach, zistujeme, že na jazykovom a etnickom rozhraní slovensko-maďarskom bol v 17. a 18. storočí intenzívny vzájomný vplyv dvoch nepríbuzných jazykov. Tento vplyv sa uplatňoval nielen v živej reči ľudu, v nárečí, ale aj v písomnostiach, ktoré sa nám z tej doby zachovali. Rozborom textov mestských alebo dedinských, obecných kníh možno sledovať rozsah tohto vplyvu a skúmať, v akej miere sa prejavil. Nám išlo práve o to, aby sme ukázali, že vplyv maďarčiny sa uplatnil spravidla vo fonetickom (zvukovom), lexikálnom i morfológickom pláne jazyka. Nazdávame sa, že najintenzívnejší bol tento vplyv práve v lexike, a to pri osobných názvoch (neskoršie pravdepodobne aj pri pomiestnych a miestnych názvoch, ktoré sa jednoducho prekladali) a že sa prejavil rozličným spôsobom.

V každom prípade sú staršie zachované písomnosti zaujímavým dokladom tohto vplyvu a ich hlbším štúdiom často možno sledovať a vysvetľovať mnohé javy, na ktorých vysvetlenie by sme ináč ťažko hľadali odpoveď. Podotýkame ešte, že vplyv maďarčiny sa v Čajkovských zápisniciach prejavil aj v ortografii, pretože je pravdepodobné, že pisári zápisníc ho poznali lepšie a slovenčina v tom čase nemala jednotné pravidlá. Ako vieme, v 17. a 18. storočí, keď Čajkovské zápisnice vznikli, užívala sa ako spisovný jazyk na Slovensku „bibličtina“, ktorej vplyv sa tiež uplatnil.

Našu štúdiu uzavierame tým, že od najstarších čias sa pri tesnom spoložití slovenského a maďarského etnika a vzájomnom politickom hospodárskom i spoločenskom styku jeden jazyk obohacuje prvkami druhého jazyka vo všetkých svojich plánoch, a to v jednom viac, v druhom menej. Zároveň podotýkame, že nám v tejto štúdií nešlo o vyčerpávajúci rozbor vplyvu maďarčiny na jazyk Čajkovských zápisníc, ale skôr o podnet, že sa tejto problematike bude musieť venovať väčšia pozornosť. Isté je, že je k tomu potrebné poznať zachovaný listinný archívny materiál v našich i maďarských archívoch. V každom prípade je to však úsek, na ktorý nesmieme zabúdať, ktorý musíme skúmať a vyvodzovať z neho závery, ak chceme dôkladne poznať vývin našich jazykov.

PRÍLOHA

Zoznam zmiešaných osobných názvov (rodných a rodových mien) z Čajkovských zápisníc [5].

Adamkinym Ondrissom	Boldyss Istuok
Benczy Ondrega	Isstok
Ondregowj	Janoss
Ondregom	Martynowa
Benczowy —	Steuka
Biress Jano	Steukowy
Gduro	Csenger Matussom

Csengerka Anka
 Rh(oza)
 Csindar Ondrega
 Andr(assa)
 Czyzmar Isstok
 Deák Andrass
 Djak Andrassa
 Doboss Gyura
 Drabka Mihala
 Mihalja
 Mihalya
 Myhalya
 Drapky Mihalja
 Drapczat Mihalya
 Gyda Janossowy
 Hanzeliho (pana)
 Halabuk Mihal
 Holdos Gura
 Holeccka Myhaly
 Myhalya
 Holeccka Mihala
 Mihalowa
 Mihalowy
 Holeczka Mihalja
 Mihalya
 Mihalou
 Holeccka Mihalowa
 Horhi Misso
 Chlebowicz Mihalja
 Iwaničz Mikloss
 Janossou Lawrinc

Kolar Istouka
 Kosorýn Mihala
 Mihalya
 Kragcý Matyassa
 Lawrinty Isstok
 Lukacs Andrassa
 Mackou Mihala
 Mialow Johannes
 Mihalom Judy
 Marothi Pauljus
 Martinkou Mihala
 Mihal Joannes
 Nagyhägi Janos
 Pety Nagy Andrassa
 Peteriho Andreassa
 Pussa Mateov
 Racz Jakubo
 Szólóssy Janos
 Sandorka
 Sebo Myhalowa
 Myhalowi
 Sipeki Imra
 Sipeky Laslowa
 Uhnak Istwan
 Istwana
 Istwanowa
 Mihalowa
 Mihalya
 Ujfalussy Michaöli
 Vogčzek Myhalya

Osobné názvy ľudové (nárečové), v ktorých sa v čilejkárskom nárečí (v Čajkove) uplatňuje ešte aj dnes vplyv maďarčiny. Pri osobných názvoch zaznačujeme aj živé názvy (prezývky v užšom zmysle), pretože v Čajkove sú celkom bežné a niektoré z nich sú tiež prevzaté z maďarčiny. Osobné názvy v tomto prípade neuvádzame podľa abecedy, ale v poradí ako sú zapísané v matrike narodených.

Paulina Ištóková
 Mária Ištóková
 Alžbeta Murániová
 Pavel Šebo
 Ištók Ján
 Anton Mihál
 Jozef Mihálčať
 Anton Havran
 Pavel Boldyš
 Ján Bireš
 Florián Kováč
 Jozef Virág

Paulina Ištókou-Dokošou
 Mara Ištókaou-Stuňičkou
 Erža Muráňich-Zajačkou
 Paľo Šebou-Etelou
 Jano Ištókou-Dokošou
 Tóno Miháľou-Eržinou
 Jošo Mihálčaťou-Filkou
 Tóno Havranou-Eržinou
 Paľo Boldišou-Sladkáňou
 Jano Birešou-Pánou
 Froľo Kováčou-Juhásou
 Jošo Virág-Huňou

Július Horváth
 Ján Uhnák
 Mikuláš Geröfý
 Ján Nichte
 Anna Drapková
 Karolína Drapková
 Štefan Páleník
 Mária Boldišová
 Jozef Boldiš
 Pavel Mihál
 Jozef Mihál
 Jozef Havran

Đulo Horváton-Đulou
 Jano Uhnákon-Forgáčou
 Miklóš Geröfý-Pekáčou
 Jano Nichton-Harmaďich
 Ana Drapkon-Harmaďich
 Karoľa Drapkon-Mišou
 Ičo Páleňikon-Miháľou
 Mara Boldišou-Toverou
 Jošo Boldišou-
 Paľo Miháľou-Eržinou
 Jošo Miháľou-Eržinou
 Jošo Havranou-Bajúzon [6]

POZNÁMKY

- [1] Prvá a druhá časť Čajkovských zápisníc (Hláskoslovie, Tvaroslovie a lexika) bola uverejnená v Sborníku I, II Pedagogického inštitútu v Nitre (1961, 1962).
- [2] O tom pozri štúdiu Pavol Ondrus, Triedenie a hodnotenie javov vzájomného vplyvu nárečí príbuzných a nepríbuzných jazikov, Sborník FF Univerzity Komenského, PHĽOLOGICA, ročník XI a XII (1959—1960), 3 a n.
- [3] Citované presne podľa zápisov v Čajkovských zápisniciach. Letopočet značí prevedenie zápisu a druhé číslo číslo fotokópie.
- [4] Termín „živý názov“ užíva ako ho definoval doc. dr. Vincent Blanár (Príspevok ku štúdiu slovenských osobných a pomiestnych mien v Maďarsku, SAV, Bratislava 1950, 22 a poznámka 26).
- [5] Osobné názvy sú vypísané presne podľa ortografie v zápisniciach. Uvádzame v súpise všetky mená, i tie, ktoré majú slovotvorný základ maďarský (slovenský) a len slovotvorná alebo tvarotvorná prípona je maďarská, prípadne slovenská. Ak sa osobný názov vyskytuje v zápisniciach s rozdielnym rodným menom alebo pádom, vypisujeme len rodné meno a rodové meno neuvádzame.
- [6] Rodné meno Jozef (József), ľudove Jožo (vyslovuje sa Joššo alebo Jošo) zaznačujeme s jedným „š“. Pozorujeme zároveň, že mnohé rodné mená sa časom prehodnotili a stali sa rodovými (v užšom zmysle priezviskami). Veľmi časté je rodné meno Ičo (István — ?). V Čajkove sa vyskytuje dnes 44x. Ak berieme za základ počet zapísaných osobných názvov v matrike narodených (276), je to celkom 15,9%. Mnohé rodné mená sa v Čajkove používajú aj ako prezývky (pozri II. časť osobných názvov).

A MAGYAR NYELV HATÁSA A CSEJKŐI JEGYZŐKÖNYVEK SZLOVÁK NYELVÉRE (1644—1768)

Írta: Krištof Štefan

A mai szlovák irodalmi nyelvet Ludovít Štúr csak 1843-ban iktatta törvénybe, de az azt megelőző cseh irodalmi nyelvből is voltak szlovák stíuselemek. Az így kialakult stílus a hazai irodalmi nyelv funkcióját töltötte be. Erről az olyan írott emlékek is tanúságot tesznek, mint a Bars megyei Csejkő községnek az 1644—1768. évekből származó jegyzőkönyvei, amelyek a mai telekkönyvet helyettesítették, tehát az adás-vételeket, cseréket, ajándékozásokot, áldomásokat stb. tartalmazzák. Csejkő közel fekszik a szlovák—magyar nyelvhatárhoz, ezért természetesnek tarthatjuk, hogy az említett — a tanulmányban alapos körültekintéssel leírt — szlovák nyelvű jegyzőkönyvek a magyar nyelvnek számos hatását mutatják. A két

nyelv határterületén a magyar nyelvi befolyás mind a három szlovák nyelvjárásra kimutatható, így nem csodálkozhatunk rajta, hogy ezekben a jegyzőkönyvekben is meg lehet állapítani. Mindenekelőtt néhány helyesírási jelenségen; így pl. a lágy mássalhangzót több esetben az „y” hozzáadásával jelölik („ty”, „ny” stb. a szlovákban szokásos „t”, „ň” helyett). De sok e jegyzőkönyvekben a magyarból átvett szó is, pl.: „szerszám”, „áldomás”, „illatovar” (illetni), „erek” (örök) stb. A szerző a személyneveknek szenteli a legnagyobb figyelmet; a hatás ezekenél a legnagyobb. Ebből a szempontból tisztán szlovák, tisztán magyar, tisztán német, latinizáló és vegyes jellegű személyneveket különböztet meg és megállapítja, hogy ezeknek a kialakulásánál és írásmódjukban a hatás kölcsönös volt. A tanulmány mellékletében a szerző a vegyes jellegű nevek jegyzékét s azokat a népi (nyelvjárási) szlovák személyneveket közli, amelyeknek az esetében a magyar nyelv hatása ma is megmutatkozik.